

УДК 37.041:377.35:861.3

Журавська Л.М.

канд. пед. наук, доцент, кафедра педагогіки та психології
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Київ

E-mail: lzhuravska@ukr.net**Бондар М.М.**

канд. пед. наук, доцент, кафедра механіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Київ

E-mail: bondar_mm@nubip.edu.ua**Черниш М.О.**

канд. культ., доцент, кафедра рисунка та живопису
Київський національний університет технологій та дизайну
Київ

E-mail: mc18852@gmail.com

АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ

Анотація

Вступ. У статті досліджуються особливості управління самостійною роботою студентів на різних рівнях вищої професійної освіти. Ступенева освіта з одного боку є необхідною умовою: для підвищення пізнавальної мотивації студентів та свідомого інтересу до самостійної навчальної діяльності; значно впливає на формування комунікативності, на тип мислення та реальну оцінку індивідуальних особливостей студента; обумовлює більш якісне поглиблення знань з відповідних напрямів науки; відкриває перспективу поліпшення якості навчання. З іншого впливає на: вирішення проблеми управління самостійною роботою студентів; вибір форм та засобів для досягнення кінцевої мети навчання.

Мета: дослідження особливостей управління самостійною роботою студентів вищих навчальних закладів на різних рівнях освіти, що є надзвичайно широкою проблемою, яка потребує глибокого вивчення.

Методи. Аналіз психолого-педагогічної літератури, педагогічне спостереження, самоаналіз.

Результати. Нині існуюча ступенева система підготовки фахівців згідно з цільовими та змістовними настановами передбачає створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації майбутніх фахівців, оновлення змісту освіти та організації освітнього процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень. При виборі засобів управління самостійною роботою студентів необхідно враховувати й уміло застосовувати технології учіння, поділ навчального матеріалу на навчальні одиниці, вибір системи контролю, типи самостійних робіт залежно від рівня самостійності та рівня засвоєння знань, рівня складності завдань.

Перспективи. ступенева система підготовки фахівців згідно з цільовими та змістовними настановами передбачає створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації майбутніх фахівців, оновлення змісту освіти та організації освітнього процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень.

Ключові слова: ступенева освіта, управління, самостійна робота студентів, , професійний саморозвиток.

Zhuravska L.M.

PhD of Pedagogical Sciences, associate Professor, department of Pedagogy and Psychology
SHEI «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»

Kyiv

E-mail: lzhuravska@ukr.net

Bondar M.M.

PhD of Pedagogical Sciences, associate Professor, department of mechanics,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

Kyiv

E-mail: bondar_mm@nubip.edu.ua

Chernysh M.O.

PhD of Cultural Studies, associate Professor, department of Drawing and Painting
Kiev National University of Technology and Design

Kyiv

E-mail: mc18852@gmail.com

ASPECTS OF MANAGEMENT BY SELF-EMPLOYED STUDENTS 'WORK IN CONDITIONS OF STUDENT EDUCATION

Abstract

Introduction. The article deals with the peculiarities of managing independent work of students at different levels of higher professional education. Step-by-step education on the one hand is a prerequisite: to increase students' cognitive motivation and conscious interest in independent learning activities; greatly affects the formation of communicative, the type of thinking and the real assessment of the individual characteristics of the student; causes more qualitative deepening of knowledge in the corresponding directions of science; opens the prospect of improving the quality of education. On the other hand it affects: solving the problem of managing students' independent work; the choice of forms and means for achieving the ultimate goal of learning.

Purpose: To study the peculiarities of independent work management of students of higher educational institutions at different levels of education, which is an extremely broad problem that needs to be studied in depth.

Methods. Analysis of psychological and pedagogical literature, pedagogical observation, self-examination.

Results. Currently, the existing graduate system of training specialists according to targeted and meaningful guidelines provides for the creation of conditions for the development of the individual and the creative self-realization of future specialists, updating the content of education and organizing the educational process in accordance with democratic values, market principles of the economy, modern scientific and technological achievements. When choosing means of managing independent work of students it is necessary to take into account and skillfully apply technologies of teaching, the division of educational material into educational units, the choice of control system, types of independent work depending on the level of autonomy and level of assimilation of knowledge, the level of complexity of tasks.

Discussion. The graduate system of training specialists in accordance with targeted and meaningful guidelines provides for the creation of conditions for the development of the individual and the creative self-realization of future specialists, updating the content of education and organizing the educational process in accordance with democratic values, market principles of the economy, modern scientific and technological achievements.

Keywords: step-by-step education, management, independent work of students, professional self-development.

Аннотація

Вступлення. В статті досліджуються особливості управління самостійною роботою студентів на різних рівнях вищого професійного образования. Ступенчатое образование с одной стороны является необходимым условием: для повышения познавательной мотивации студентов и сознательного интереса к самостоятельной учебной деятельности; значительно влияет на формирование коммуникативности, на тип мышления и реальную оценку индивидуальных особенностей студента; обуславливает более качественное углубление знаний по соответствующим направлениям

науки; открывает перспективу улучшения качества обучения. С другой влияет на: решение проблемы управления самостоятельной работой студентов; выбор форм и средств для достижения конечной цели обучения.

Цель: исследование особенностей управления самостоятельной работой студентов высших учебных заведений на различных уровнях образования, является чрезвычайно широкой проблемой, требующей глубокого изучения.

Методы. Анализ психолого-педагогической литературы, педагогическое наблюдение, самоанализ.

Результаты. Ныне существующая ступенчатая система подготовки специалистов в соответствии с целевыми и содержательными установками предусматривает создание условий для развития личности и творческой самореализации будущих специалистов, обновления содержания образования и организации образовательного процесса в соответствии с демократическими ценностями, рыночных основ экономики, современных научно-технических достижений. При выборе средств управления самостоятельной работой студентов необходимо учитывать и умело применять технологии учения, разделение учебного материала на учебные единицы, выбор системы контроля, типы самостоятельных работ в зависимости от уровня самостоятельности и уровня усвоения знаний, уровня сложности задач.

Перспективы. Ступенчатая система подготовки специалистов в соответствии с целевыми и содержательными установками предусматривает создание условий для развития личности и творческой самореализации будущих специалистов, обновления содержания образования и организации образовательного процесса в соответствии с демократическими ценностями, рыночных основ экономики, современных научно-технических достижений.

Ключевые слова: ступенчатое образование, управление, самостоятельная работа студентов, профессиональный саморазвитие.

Вступ. Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою навчального процесу вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації. Однією з умов ринкової конкурентоспроможності результатів діяльності вищого навчального закладу є наявність системи контролю та оцінювання якості вищої освіти згідно загальнонавчальних вимог. Послідовне наблизення України до Європейського союзу та надзвичайно не прості умови реформ, що останнім часом здійснюються в країні, значно посилили вимоги до рівня професійної підготовки у ВНЗ. З огляду на викладене вище можна дійти висновку, що управління самостійною роботою, підходи до рівнів самостійності студентів повинні враховувати відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні умови виробництва та соціально-економічного розвитку вимагають підготовки та забезпечення суспільства висококваліфікованими фахівцями різного профілю, що можливо шляхом впровадження в навчальний процес ступеневої освіти. Згідно з Законом «Про освіту» [1-3] в Україні встановлюються такі освітні рівні: дошкільна освіта; початкова загальна освіта; базова загальна середня освіта; повна загальна середня освіта; професійно-технічна освіта; вища освіта. Ступенева система вищої освіти надає широкі можливості для задоволення освітніх потреб особи та суспільства, забезпечує підвищення якісного рівня знань, гнучкість загальноосвітньої, загальнокультурної та професійної підготовки фахівців, підвищення соціального захисту в умовах змін потреб економіки і ринку праці, сприяє інтеграції у світове суспільство [4].

Під освітнім рівнем вищої освіти розуміється її характеристика за рівнем сформованості якостей, що забезпечують всебічний розвиток особистості і є достатнім для здобуття відповідної кваліфікації [5, 6].

Мета. Метою статті є дослідження особливостей управління самостійною роботою студентів вищих навчальних закладів на різних рівнях освіти, що є надзвичайно широкою проблемою, яка потребує глибокого вивчення.

Результати. Вища освіта забезпечує фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної

підготовки, перепідготовку та підвищення їх кваліфікації [4; 5]. Підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень.

Багаторівневність є однією з особливостей вищої школи. З підвищенням освітньо-професійного рівня, змінюється характер функцій, які повинен виконувати фахівець. Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Другий (магістерський) рівень вищої освіти передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою навчального процесу вищих навчальних закладів усіх рівнів акредитації [7, 8]. Однією з умов ринкової конкурентоспроможності результатів діяльності вищого навчального закладу є наявність системи контролю та оцінювання якості вищої освіти згідно загальнонавчаних вимог. З огляду на викладене вище можна дійти висновку, що управління самостійною роботою, підходи до рівнів самостійності студентів повинні враховувати відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень.

По-перше, студенти, що навчаються на різних освітньо-професійних рівнях відрізняються рівнем готовності до самостійної пізнавальної діяльності, відношенням до навчання, потенційними можливостями до засвоєння знань, умінь та навичок. Це пов'язано з відмінностями вікових особливостей студентів та навичок самостійної навчальної діяльності.

По-друге, при переході до наступного етапу навчання виникає проблема невідповідності рівня підготовки студентів, які прийшли з різних навчальних закладів і мають певні відмінності та недоліки в обсязі та якості знань, умінь та навичок.

Прогалини попередньої підготовки утруднюють пристосування до нових умов навчання, заважають продуктивній роботі з опанування нового матеріалу, негативно впливають на стосунки між студентами та викладачем, погіршують психологічний стан студента, а іноді стають причиною того, що студент припиняє навчання [9, 10]. Особливий вплив при виборі засобів управління самостійною роботою студентів відмічена на потребу навчання технології учіння, поділ на навчальні одиниці, вибір системи контролю, типи самостійних робіт залежно від рівня самостійності та рівня засвоєння знань, рівень складності завдань (табл. 1) [11].

Таблиця 1. Особливості управління самостійною роботою студентів в умовах багаторівневої освіти

Освітньо-професійний рівень	Вимоги до уміння та знань	Переважачі типи самостійних робіт залежно від рівнів самостійності та засвоєння	Переважача роль викладача при виконанні завдань СРС	Навчальні одиниці	Ємність контрольних заходів	Форми контролю	Рівні самостійності
Молодший бакалавр	загальнокультурна підготовка, спеціальні уміння та знання; певний досвід застосування для вирішення типових професійних завдань.	репродуктивні пізнавальні пізнавально-практичні	лектор керівник	Порівняне зменшення кількості навчальних одиниць із збільшенням обсягу навчального матеріалу на кожну одиницю	Порівняне зменшення кількості різноманітності форм контролю		низький, середній
Бакалавр	поглиблена загальнокультурна підготовка; фундаментальні та професійно-орієнтовані уміння; знання щодо узагальнення об'єкта праці; вирішення типових професійних завдань.	пізнавальні пізнавально-практичні	керівник			⇕	середній, високий
Магістр	поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру; застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань; поглиблена фундаментальна підготовка.	дослідницькі творчі	модератор		Порівняне зменшення кількості матеріалу, що підлягає зачіпці за один контрольний захід		високий

Нині існуюча ступенева система підготовки фахівців згідно з цільовими та змістовними настановами передбачає створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації майбутніх фахівців, оновлення змісту освіти та організації освітнього процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень.

Висновки. Багаторівневість освіти з одного боку є необхідною умовою:

а) для підвищення пізнавальної мотивації студентів та свідомого інтересу до самостійної навчальної діяльності;

б) значно впливає на формування комунікативності, на тип мислення та реальну оцінку індивідуальних особливостей студента;

в) обумовлює більш якісне поглиблення знань з відповідних напрямів науки;

г) відкриває перспективу поліпшення якості навчання.

З іншого впливає на:

а) вирішення проблеми управління самостійною роботою студентів;

б) вибір форм та засобів для досягнення кінцевої мети навчання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту». Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>. Назва з екрана.

2. Стратегія і сучасні тенденції розвитку вищої URL: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher>.

3. Проект «Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2020 року». URL: <http://www.minagro.gov.ua/node/16822>.

4. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://old.mon.gov.ua>

5. Лукашук В.І. Модернізація української вищої освіти. *Український соціум*. Харків, 2013. 78 с.

6. Якісна освіта — запорука самореалізації особистості: за заг. ред. С. М. Ніколаєнка, В. В. Тесленка. Київ: Пед. преса, 2007. 176 с.

7. Балицька Т. В. Самостійна робота студентів як науково-педагогічна проблема. *Вісн. Луган. нац. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка*. 2007. № 12. С. 46 – 58.

8. Грунтова Т. В. Использование компьютерных технологий в организации самостоятельной работы студентов по физике как залог формирования творческой компетентной личности будущего специалиста. *Научный поиск в современном мире : сборник материалов 5-й международной науч.-практ. конф.*, (г. Махачкала, 31 января, 2014 г.) Махачкала : Издательство «Апробация», 2014. С. 187-189.

9. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідність. *Наукове видання / Болюбаш Я. Я., Булах І. Є., Мруга М. Р., Філончук І. В.* Київ : Майстер-клас, 2007. 272 с.

10. Ковальчук Ю. О. Теорія освітніх вимірювань. Ніжин: Видавець П. П. Лисенко М. М. 2012. 200 с.

11. Трансформація самостійної навчальної діяльності у готовність до професійного саморозвитку засобами технологій особистісно орієнтованого навчання/ Бондар М. М., Журавська Л. М., Остапенко Е. О. [та ін.] ; Монографія. Ніжин: АСПЕКТ, Поліграф, 2016, 752 с.: іл. Бібліогр.: с. 377–401.

References

1. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [The Law of Ukraine "On Higher Education"]. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.

2. Stratehiia i suchasni tendentsii rozvytku vyshchoi [Strategy and current trends of higher education]. URL: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=education/higher>.

3. Proekt «Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy na period do 2020 roku» [Project "State Target Program for the Agrarian Sector Development of Ukraine's Economy for the Period till 2020"]. URL: <http://www.minagro.gov.ua/node/16822>.

4. Proekt Kontseptsii rozvytku osvity Ukrainy na period 2015–2025 roktiv [Draft Concept for the Development of Ukrainian Education for the period 2015-2025]. URL: <http://old.mon.gov.ua>
5. Lukashchuk, V.I. (2013). Modernizatsiia ukrainskoi vyshchoi osvity [Modernization of Ukrainian Higher Education]. *Ukrainian SOCIETY*. Kharkiv. [in Ukrainian].
6. Nikolaenko, S. M., Teslenko, V. V. (2007). Yakisna osvita — zaporuka samorealizatsii osobystosti [Qualitative education is a guarantee of self-realization of the person]. Kiev: Ped. Press. [in Ukrainian].
7. Balitskaya, T. (2007). Samostiina robota studentiv yak naukovo-pedahohichna problema [Independent work of students as a scientific and pedagogical problem]. *Visn Lugansk nats ped named after Taras Shevchenko*, 12, p.46 – 58. [in Ukrainian].
8. Gruntova, T. V. (2014). Yspolzovanye kompiuternykh tekhnolohiy v orhanyzatsyyi samostoiatelnoi raboty studentov po fizyke kak zaloh formyrovaniya tvorcheskoi kompetentnoi lychnosti budushcheho spetsyalysta [The use of computer technologies in the organization of independent work of students in physics as a guarantee of the formation of a creative competent person of a future specialist]. *Scientific search in the modern world: a collection of materials of the 5th international scientific practice. Conf., (Makhachkala, January 31, 2014) Makhachkala: Publishing house "Probation"*, pp. 187-189. [in Russian].
9. Bolyubash, Ya.Ya., Bulakh, I.Ye., Margo, M.R., Filonchuk, I.V. (2007). Pedahohichne otsiniuvannia i testuvannia. Pravyla, standarty, vidpovidnist. Naukove vydannia [Pedagogical evaluation and testing. Rules, standards, compliance. Scientific publication]. Kiev: Master-class. [in Ukrainian].
10. Kovalchuk, Yu.O. (2012). Teoriiia osvity vymiriuvan [Theory of educational measurements]. Nizhyn: Publisher Lysenko M. M. [in Ukrainian].
11. Bondar, M.M., Zhuravskaya, L.M., Ostapenko, E. O. & end. (2016). Transformatsiia samostiinoi navchalnoi diialnosti u hotovnist do profesiinoho samorozvytku zasobamy tekhnolohii osobystisno oriientovanoho navchannia. [Transformation of independent educational activity into readiness for professional self-development by means of technologies of personally oriented learning. Monograph]. Nizhyn: ASPECT, Polygraph. [in Ukrainian].